

Paweł BIELICKI

Uniwersytet WIZJA

ORCID: 0000-0002-5015-6869

Wpływ inwazji Rosji na Ukrainę wobec sytuacji politycznej w regionie Bliskiego Wschodu

Streszczenie: Głównym celem przedmiotowych rozważań jest przedstawienie najważniejszych uwarunkowań i zależności, pozwalających ocenić wpływ, jaki inwazja na Ukrainę w lutym 2022 r. wywarła na politykę państw Bliskiego Wschodu w aspekcie politycznym i ekonomicznym. W tej mierze istotna będzie także próba przeanalizowania, na ile może ulec wzmocnieniu lub osłabieniu rola Federacji Rosyjskiej na przedmiotowym obszarze.

Na wstępie powinniśmy przedstawić stanowisko Iranu, które w niniejszej analizie jest kluczowe ze względu na rosnące znaczenie tego państwa w konfiguracji międzynarodowej. Ponadto przedmiotem zainteresowania jest także pogląd władz Egiptu na działania wojenne na Ukrainie. Dodatkowo właściwe będzie ustosunkowanie się do poglądów władz izraelskich wobec wojny na Ukrainie. Nie możemy także zapominać o prześledzeniu polityki Turcji w tej materii, ważnej ze względu na jej członkostwo w NATO i znaczącą rolę tego państwa w procesach politycznych zachodzących w świecie arabskim. W dalszej części artykułu obecna też jest postawa państw Zatoki Perskiej – szczególnie Arabii Saudyjskiej i Zjednoczonych Emiratów Arabskich – wobec działań prowadzonych przez Federację Rosyjską.

W podsumowaniu przybliżone są możliwe scenariusze na przyszłość. Zawarta jest w nim próba odpowiedzi na pytanie, na ile Federacja Rosyjska będzie zdolna do zwiększenia swojej geopolitycznej roli na Bliskim Wschodzie i gotowość państw arabskich do pogłębienia kooperacji z Moskwą.

Słowa kluczowe: Rosja, Iran, Izrael, Turcja, Egipt

Wprowadzenie

Wydarzenia międzynarodowe, związane z inwazją Rosji na Ukrainę i rosnącą rolą Chin, spowodowały zmiany w globalnej architekturze bezpieczeństwa, szczególnie w Europie, gdzie ponownie znaczącemu wzmocnieniu uległa pozycja Stanów Zjednoczonych. Jednakże powinniśmy pamiętać, że wojna wywarła także wpływ na sytuację w innych częściach globu m.in. na Bliskim Wschodzie, będącym od lat jednym z głównych obszarów ekspansywnej polityki prezydenta Rosji Władimira Putina. Głównym celem przedmiotowych rozważań jest analiza wpływu działań Rosji na sytuację polityczną, gospodarczą i militarną w tamtym regionie świata, szczególnie w Iranie, Egipcie, Izraelu, Turcji, Arabii Saudyjskiej i Zjednoczonych Emiratach Arabskich. Podstawową hipotezą badawczą, przyjętą w tekście, jest domniemanie, że państwa bliskowschodnie, zachowując neutralność wobec działań wojennych Federacji Rosyjskiej, będą dążyły do osłabienia pozycji Stanów Zjednoczonych w regionie i prowadzenia polityki wielobiegunowej, co spotka się z aprobatą Moskwy, dążącej do dalszego wzmocnienia swojej pozycji na tym obszarze. Jednocześnie stosowne może być przypuszczenie, że wraz z możliwym osłabieniem pozycji Rosji na arenie międzynarodowej, państwa Bliskiego Wschodu będą przejawiały chęci do maksymalnego wykorzystania problemów natury

wewnętrznej i zagranicznej tego państwa. Kluczowe w tym kontekście będą następujące pytania badawcze – jak na inwazję zareagował Iran? Jaki pogląd wobec przedmiotowej wojny wyrażają władze w Egipcie? Jakie konsekwencje wojna przyniosła dla pozycji międzynarodowej Izraela? Co rosyjska operacja wojskowa na Ukrainie zmieniła w postrzeganiu tureckiej polityki zagranicznej? Jak działania Putina zostały odebrane wśród polityków rządzących w państwach Zatoki Perskiej? Podstawową metodą badawczą jest analiza treści, dokonana w języku polskim oraz angielskim.

Stanowisko Iranu i Egiptu wobec działań Federacji Rosyjskiej na Ukrainie

Zasadniczym kierunkiem rozważań będzie postawa Iranu. Mając świadomość co do daleko idącego sceptycyzmu rządzących polityków w Teheranie wobec Stanów Zjednoczonych, zbliżaniu się ich do Chin oraz niedostatecznym przestrzeganiu przez nich standardów demokratycznych, Kreml liczył na to, że Iran nawet jak nie będzie wspierać bezpośrednio inwazji, to przynajmniej zachowa neutralność i nie będzie dążył do zbliżenia z USA. Chociaż współpraca na linii Rosja–Iran rozwijała się od samego początku rządów Władimira Putina w 2000 r., to jednak mając na uwadze chęć poprawy stosunków ze Stanami Zjednoczonymi za rządów prezydenta Baracka Obamy, Kreml obawiał się szerszego zbliżenia z Iranem. Co prawda kryzys w Syrii zapoczątkował kooperację Iranu i Rosji, to Putin, nie chcąc zrażać do siebie poszczególnych państw Bliskiego Wschodu, szczególnie Izraela i Arabii Saudyjskiej, nie wzniósł relacji z Iranem do poziomu strategicznego partnerstwa. W związku z powyższym, Federacja Rosyjska nie zaaprobowała postulatów władz irańskich, odmawiając im sprzedaży systemu obrony powietrznej S-400 (Miguel, 2022, s. 11). Tendencji bardziej zintensyfikowanego aliansu nie sprzyjała także wstrzeźliwość Kremla wobec obecności w Syrii wspieranych przez Iran batalionów Hezbollahu i innych bojówek szyickich (Chaput, 2022, s. 3). Wydaje się, że wojna na Ukrainie przyczyniła się do zaaprobowania przez Rosję ich udziału w konflikcie syryjskim nie tylko dlatego, że władze w Teheranie przejawiają skrajnie antyamerykańską retorykę, ale także z powodu, iż Kreml okazał się rozczarowany wstrzeźliwą postawą państw arabskich wobec wojny i brakiem ich jawnego wsparcia dla rosyjskich działań. W tej sytuacji Teheran, deklarujący od lat czynne wsparcie dla Rosji na rzecz jej umocnienia pozycji w regionie, stał się kluczowym partnerem Federacji Rosyjskiej na płaszczyźnie politycznej, gospodarczej i militarnej. Wykorzystując te wszystkie uwarunkowania, Kreml ocenił, że większe otwarcie się na Iran może przyczynić się do większego zaangażowania USA na Bliskim Wschodzie, co siłą rzeczy ma zmniejszyć ich obecność w Europie. Dlatego od początku intensyfikacji wojny na Ukrainie nastąpiła seria wizyt dyplomatycznych przedstawicieli obu rządów. Już miesiąc po rozpoczęciu „specjalnej operacji wojskowej”, pod koniec marca 2022 r. minister spraw zagranicznych Iranu Hossein Amir-Abdollahian ogłosił w czasie wizyty w Moskwie, iż obie strony finalizują „porozumienie o długoterminowej współpracy strategicznej”, sygnowane jeszcze w 2001 r. przez ówczesnego prezydenta Iranu Mohammada Chatamiego (Vatanka, Divsallar, 2023). Także wśród irańskich elit politycznych można dostrzec chęć do dalszego zbliżenia z Rosją, gdyż ich zdaniem sojusz ten przyczyni się do większej niezależności Iranu wobec Zachodu. Wyrazem tego jest przejście przez Iran rosyjskiej

retoryki w kwestiach euroatlantycznych. Dowodem na to mogą być słowa wyżej wymienionego szefa irańskiej dyplomacji, oskarżającego NATO o „prowokacje” (Palik, Tank, 2022, s. 3). Także w dziedzinie ekonomii obie strony deklarowały pogłębienie współpracy. Zdaniem irańskiego ministra finansów Ehsana Khandouziego, Rosja zainwestowała w 2022 r. 2,76 miliardów dolarów, stając się największym zagranicznym inwestorem Iranu (Vatanka, Divsallar, 2023). Mimo iż Iran zachowywał wcześniej poprawne relacje z państwami środkowoeuropejskimi, w tym z Ukrainą, dostarczając jej w przeszłości potencjalne alternatywne źródła paliw oraz partnerów handlowych, inwestycyjnych i technicznych (Bishku, 2017, s. 72), to jednak od sierpnia 2022 r. zdecydował się on bezpośrednio wspierać Rosję, przekazując jej drony oraz inne uzbrojenie, używane przez Kreml do bombardowania ukraińskiej infrastruktury krytycznej. Kroki podjęte przez reżim irański wywołały zaniepokojenie w Białym Domu. Pod koniec 2022 r. rzecznik Rady Bezpieczeństwa Narodowego USA John Kirby stwierdził, że Rosja oferuje Iranowi niemające precedensu wsparcie wojskowe i techniczne, wykraczające poza zwykłą kooperację wojskową (*Iran: Background...*, 2023, s. 10). W odniesieniu do powyższych stwierdzeń, musimy zadać sobie pytanie o motywy postępowania władz irańskich. Po pierwsze, Iran za wszelką cenę dąży do pozyskania technologii nuklearnych, potrzebnych do zbudowania bomby atomowej. Na skutek rosnących rozbieżności w pertraktacjach dotyczących umowy nuklearnej, wypada sądzić, że usztywnił on swoją postawę w tej sprawie, mając świadomość rosnącej rosyjskiej niechęci wobec światowej dominacji USA. Potwierdzają to słowa ministra Abdollahiana z sierpnia 2022 r. Jego zdaniem, „jeśli nie zostanie osiągnięte porozumienie, świat się nie skończy”. Wszakże zadeklarował on, że należy wszelkie kwestie sporne rozwiązać w drodze negocjacji, to jednak Iran ma posiadać własny i bliżej niesprecyzowany plan B na wypadek zerwania rozmów (Bobkin, 2022, s. 1403). Nie można też wykluczyć, że takie stanowisko irańskich teokratów jest jedynie próbą swoistego podbicia stawki w rokowaniach i uzyskania dla siebie lepszych warunków umowy. Jakkolwiek musimy zaznaczyć, że sprawujący kontrolę nad Iranem ajatollahowie nie są zbyt skorzy do podpisania dokumentu, mogącego przyczynić się do większej kontroli politycznej i militarnej ze strony Zachodu, a szczególnie Stanów Zjednoczonych.

Po drugie, trzeba sobie uświadomić, że Iran, pogrążony w problemach wewnętrznych po śmierci Mashy Amini, tamtejszej młodej aktywistki działającej na rzecz rozszerzenia praw kobiet, a także kłopotach gospodarczych, spowodowanych nieudolną polityką ekonomiczną i w mniejszym stopniu restrykcjami ze strony Stanów Zjednoczonych, uważa, że nie ma żadnego interesu w jakimkolwiek popieraniu państw zachodnich. Z kolei Rosja od wielu lat popiera władze irańskie w ich polityce skierowanej przeciwko USA i jest kluczowym graczem w Syrii w celu utrzymania u władzy prezydenta Baszara Al.-Asada. Postrzegając świat w paradygmacie zakończenia dominującej roli amerykańskiego supermocarstwa i wroście znaczenia Chin, Rosji, Indii oraz terytorium Globalnego Południa o dużym potencjale ludnościowym i gospodarczym, rządzący ajatollahowie uważają, że w jego polityce kluczowe jest zwrócenie się do Rosji oraz Chin, postrzeganych jako państwa „przyszłościowe”. Chociaż mało prawdopodobne jest to, że irańscy oficjele zostali wcześniej poinformowani przez Putina oraz jego najbliższych współpracowników w kwestii potencjalnej inwazji na Ukrainę, to jednak powinniśmy rozważyć pogląd, że po 24 lutego 2022 r. teherańscy politycy liczyli na szybkie zwycię-

stwo Rosji i osłabienie pozycji Stanów Zjednoczonych w Europie, co siłą rzeczy mogłoby doprowadzić do uznania przez społeczność międzynarodową, iż Iran jest państwem atomowym i wykluczyłoby w przyszłości możliwą próbę inwazji dokonaną przez Izrael i USA. Po trzecie, warta uwagi jest hipoteza, że poprzez zbliżenie z Kremlm irańscy teokraci dążą także do zwiększenia swojego znaczenia w innych państwach Bliskiego Wschodu. Władze w Teheranie nie bez racji dochodzą do wniosku, że dobre stosunki z Rosją mogą niejako podnieść „atrakcyjność” Iranu wśród innych państw regionu oraz mocarstw światowych. Swoistym potwierdzeniem poglądu wyrażanego przez tamtejszych rządzących jest pośrednictwo Chin w przywróceniu relacji dyplomatycznych między Arabią Saudyjską a Iranem pod koniec 2022 r. (Wójcik, 2023). Wreszcie po czwarte, wydaje się, że nie bez niepokoju wśród irańskich elit władzy była postrzegana wizyta Bidena w lipcu 2022 r. na Bliskim Wschodzie, która została zinterpretowana jako chęć powrotu czynnej aktywności Stanów Zjednoczonych na tym obszarze (Azizi, 2023, s. 4). W tej sytuacji rosyjski rząd jest świadomy, że ewentualne zbliżenie irańsko-amerykańskie może zagrozić jej dalekosiężnym interesom w regionie. Jakkolwiek nie brakuje także opinii, że znaczenie Rosji dla Iranu nie będzie większe niż w przeszłości, gdyż będzie starała się ona utrzymywać dobre kontakty ze wszystkimi graczami w regionie. Według irańskich analityków, Seyeda Amira Niakoee i Hosseina Rahdara, polityka zagraniczna Kremla na Bliskim Wschodzie nadal będzie się opierała na pragmatyzmie i równowadze, a dynamika kontaktów na linii Rosja–Iran będzie dalej napotykała przeszkody (Niakoee, Rahdar, 2022, s. 519). Co prawda, nie sposób odmówić tej argumentacji pewnej racji, to jednak powinniśmy spodziewać się bardziej subtelnej agitacji Kremla na rzecz wzmocnienia pozycji Iranu w regionie i powstrzymywania zawarcia porozumienia w kwestii nuklearnej. W przekonaniu stałego przedstawiciela Rosji przy organizacjach międzynarodowych w Wiedniu Michaiła Ulianowa obecne napięcia geopolityczne mogą zmniejszyć gotowość Moskwy do wykorzystania swoich wpływów w celu finalizacji umowy nuklearnej (Notte, 2022, s. 2), co może oznaczać, że Kreml może nie przejawiać inicjatywy w rozwiązaniu tego sporu. Dlatego warty rozważenia jest pogląd, że w nadchodzącej przyszłości wzajemne kontakty mają szansę ulec intensyfikacji (Karami, 2022, s. 1270).

Wypada także wspomnieć o stanowisku Egiptu wobec inwazji na Ukrainę. Wątek ten jest istotny w niniejszych rozważaniach, ponieważ od rządów Obamy, rządzący państwem do chwili obecnej prezydent Abd al-Fattah as-Sisi sukcesywnie zbliżał się do Rosji, nie tylko ze względu na bliskie kontakty na linii ZSRR–Egipt do połowy lat 70. XX wieku, ale także na postępujące rozczarowanie niedostatecznym wsparciem Stanów Zjednoczonych dla Egiptu. Mając świadomość stopniowego wycofywania się USA z Bliskiego Wschodu i przeniesienia się aktywności USA na Daleki Wschód i Europę, a także rosnącej roli Rosji w regionie, m.in. w Syrii czy Libii, egipski prezydent zdecydował się zachować neutralność wobec działań Federacji Rosyjskiej na Ukrainie, potępiając działania Kremla, ale jednocześnie kontynuując dialog z nim na płaszczyźnie gospodarczej. Potwierdzeniem tego stanu rzeczy była rozmowa telefoniczna Putina i Sisiego 9 marca 2022 r., podczas której obie strony omówiły realizację wspólnych projektów w energetyce jądrowej i przemyśle (Маслов, Свиридов, Коломин Тангаева, Великих, Ерохина, 2022, s. 5). Natomiast w czerwcu 2022 r. prezydent Egiptu osobiście uczestniczył w sesji plenarnej Międzynarodowego Forum Ekonomicznego w Sankt

Petersburgu (*Egypt: Background...*, 2022, s. 3). Nie dostrzegając charakteru rosyjskiego reżimu, postrzega on wojnę na Ukrainie jako konflikt lokalny, który w żaden sposób nie zagraża bezpieczeństwu narodowemu Egiptu. Ponadto nie możemy zapominać, że w czasie prezydentury Bidena jego administracja zwracała w znacznym stopniu uwagę na nieprzestrzeganie praw człowieka, co siłą rzeczy doprowadziło do zbliżenia Kairu z Moskwą, przedkładającą interesy polityczne i ekonomiczne ponad niniejszą kwestię. Punkt widzenia Stanów Zjednoczonych na sytuację w Egipcie właściwie oddaje posiedzenie Senackiej Komisji Sił Zbrojnych w marcu 2022 r. W jej trakcie ówczesny dowódca Centralnego Dowództwa USA (CENTCOM), gen. Frank McKenzie zasugerował, że Biały Dom mógłby sprzedać temu państwu samoloty myśliwskie F-15. Pogląd wojskowego spotkał się z umiarkowanym sceptycyzmem współpracowników amerykańskiej głowy państwa. Krótko później sekretarz stanu Anthony Blinken zaznaczył, że Stany Zjednoczone są skłonne przyjąć bardziej koncyliacyjny punkt widzenia wobec Kairu w niniejszej kwestii, lecz jednocześnie nie zamierzają zapomnieć o kwestii praw człowieka, będącej „centralnym” zagadnieniem w polityce USA, niezależnie od partnerstwa w innych dziedzinach (*Egypt: Background...*, 2022, s. 8). Osobnym czynnikiem, determinującym postawę Sisiego, są kwestie gospodarcze. Pamiętajmy, że inwazja rosyjska zdecydowanie negatywnie odbiła się na kondycji egipskiej gospodarki, mającej już w przeszłości znaczne problemy. Mając świadomość tego stanu rzeczy, państwa Zatoki Perskiej, w tym Katar (co ciekawe, relacje egipsko-katarskie są napięte ze względu na obecność tam przedstawicieli nieuznawanego w Egipcie, opozycyjnego Bractwa Muzułmańskiego – P.B.), zadeklarowały przekazanie Kairowi 22 miliardów dolarów w zamian za dostęp do egipskiego rynku i przejęcie bliżej nieokreślonej kontroli nad egipskimi firmami strategicznymi. Jednakże ważniejszym partnerem dla Egiptu pozostaje Rosja. Wyrazem takiego poglądu jest oświadczenie egipskiego MSZ, w którym czytamy, że sankcje wobec Moskwy mają negatywny wpływ na sytuację humanitarną na świecie i są wprowadzane bez poszanowania Karty Narodów Zjednoczonych (Маслов, Свиридов, Коломин, Тангаева Великих, Ерохина, 2022, s. 6). Problem w przypadku egipskiej gospodarki jest o tyle poważniejszy, że sytuacja na Ukrainie wywiera wpływ także na światowe bezpieczeństwo żywnościowe, co dotyczy bezpośrednio państw Bliskiego Wschodu, w tym Egiptu. Obszar ten jest jednym z głównych światowych regionów importujących zboża, zwłaszcza pszenicę, pochodzącą głównie z Ukrainy i Rosji (Al.-Saidi, 2023). Ukraina dostarcza około 30 procent zapotrzebowania na kukurydzę dla potrzeb egipskiej konsumpcji (Rivlin, 2022, s. 4), zaś w 2020 r. Egipt importował około 54% oleju słonecznikowego z Ukrainy i 19% z Rosji (Kappel, 2022, s. 32). Musimy zaznaczyć, że zainicjowanie przez Putina działań wojennych spowodowało również problemy z pozyskaniem przez Egipt zagranicznych inwestorów. Egipski rząd szacuje, że od początku 2022 r. kapitał zagraniczny ograniczył tam inwestycje, szacowane na 20 miliardów dolarów. Według ministra finansów Egiptu, władze w Kairze nauczyły się, że nie można polegać na tego typu przedsięwzięciach (*Egypt: Background...*, 2022, s. 6). Sytuację pogarsza pogłębiająca się inflacja, szacowana na przełomie lutego i marca 2022 r. na około 17 procent (*Impacts of the war...*, 2022, s. 4.) Wraz z nałożeniem przez Rosję ceł na eksport pszenicy, ludność egipska już teraz boryka się z ograniczonym dostępem do żywności. Dlatego tamtejszy Urząd Generalny ds. Zaopatrzenia w Towary (GASC) zatwierdził import pszenicy z 16 państw i prowadzi negocjacje z Indiami, Ar-

gentyną, Australią, Kazachstanem i Francją w zakresie nowych zakupów od nich (*Egypt: Background...*, 2022, s. 5).

Między Rosją a Stanami Zjednoczonymi. Pogląd władz Izraela i Turcji na działania wojenne na Ukrainie

W niniejszej analizie nie należy zapomnieć o ustosunkowaniu się Izraela do wojny rosyjsko-ukraińskiej. Wprawdzie sympatia społeczeństwa izraelskiego od początku działań wojennych była zdecydowanie po stronie Ukrainy, gdyż według badania Pew Research Center z marca 2022 r. aż 79% mieszkańców Izraela poparło Ukrainę, a zaledwie 19% Rosję (Surdel, 2022), to jednak oficjalne czynniki rządowe zachowały powściągliwość, mając na uwadze własne interesy geopolityczne. Jednocześnie żeby nie zrazić do siebie społeczeństwa oraz czynników międzynarodowych, rząd Izraela ustami ministra spraw zagranicznych i późniejszego premiera Lapidę deklarował potępienie rosyjskich zbrodni w Buczy (Wojnarowicz, 2023). Ambiwalentnego nastawienia Tel-Awiwu nie zmienił kolejny powrót do władzy byłego premiera Benjamina Netanjahu, unikającego od momentu rozpoczęcia wojny domowej w Syrii w 2011 r. jakiegokolwiek konfliktu z Kremlem. Potwierdzeniem tego była neutralna postawa dyplomatów izraelskich jeszcze w 2014 r. w kwestii aneksji Krymu przez Rosję (Bornio, 2018, s. 339). W kwestii postawy Izraela względem Rosji musimy wyodrębnić kilka zasadniczych zagadnień. Niewątpliwie wzrost pozycji Teheranu w regionie Bliskiego Wschodu, możliwość przekazania przez Rosję technologii nuklearnych w celu posiadania przez Iran broni atomowej oraz perspektywa zawarcia trwałego sojuszu na linii Rosja–Iran, może zaniepokoić Tel-Awiw, postrzegający reżim w Teheranie jako bezpośrednie zagrożenie egzystencjalne dla państwa izraelskiego. Dlatego można domniemywać, że Kreml będzie starał się wykorzystać strach Izraela przed ekspansją Iranu, grożąc, że jeśli Tel-Awiw będzie wspierał Ukrainę, to Rosja wspólnie z Iranem będą działały przeciwko Izraelowi. Potwierdza to artykuł jednego z publicystów powiązanych z rosyjską elitą władzy, Zach Battata z marca 2023 r. Mimo iż podkreśla on, że przeszkody występujące w relacjach na linii Rosja–Izrael są możliwe do wyeliminowania, to jego zdaniem najlepszym wyjściem będzie podjęcie rokowań między rządem w Tel-Awiwie i jego irańskim odpowiednikiem, przy czym Rosja odgrywałaby rolę mediatora. Autor posuwa się do niedwuznacznych gróźb, że jeśli Izrael będzie stosował „antyrosyjską” retorykę, deklarując na użytek wewnętrzny wsparcie dla Ukrainy i sugerował, że Iran używa dronów w czasie działań wojennych, to pogłębi się izolacja państwa żydowskiego na całym obszarze Bliskiego Wschodu, gdyż Rosja „trzyma wszystkie karty w ręku” w regionie. W związku z powyższym, piszący w wysoce impertynencki sposób zaznacza, że Rosja gwarantuje Izraelowi bezpieczeństwo narodowe (Баррат, 2023). Jego rozważania pokrywają się ze strategią polityki zagranicznej Rosji z marca 2023 r., w której możemy przeczytać, że Rosja będzie dążyć do wyeliminowania sprzeczności i normalizacji relacji między państwami członkowskimi Organizacji Współpracy Islamskiej i ich sąsiadami, w tym z państwem Izrael (*Концепция внешней политики...*, 2023). Innym elementem, determinującym podejście Izraela wobec Kremla, jest obawa o los społeczności żydowskiej, znajdującej się na terenie Federacji Rosyjskiej. Co wymowne, Kreml dążył do

wsparcia swoich działań na Ukrainie wśród tej grupy, co nie spotkało się z aprobatą większości z nich. W odpowiedzi na te kroki, Rosja zainicjowała procedurę uznania Agencji Żydowskiej jako organizacji zrzeszającej „zagranicznych agentów”, zdefiniowanych zgodnie z rosyjskim prawodawstwem. Pomimo iż władze w Tel-Awiwie starają się zapobiec prześladowaniom i składają wnioski do czynników rosyjskich o zaprzestanie tych działań (Wojnarowicz, 2023), to jednak warty rozważenia będzie pogląd, że postępowanie Moskwy będzie zależało od „konstruktywnych” kroków Izraela w sprawie Ukrainy, definiowanych w gruncie rzeczy jako poparcie dla działań Kremla. Z drugiej jednak strony, nie należy wykluczyć możliwości przewartościowania polityki Izraela w stronę poparcia na rzecz Ukrainy ze względu na naciski Stanów Zjednoczonych, będących głównym rzecznikiem wsparcia międzynarodowego dla niej. Co prawda relacje na linii USA–Izrael po objęciu prezydentury przez Bidena i ponownym przejściu przez Netanjahu teki premiera, są napięte ze względu na autorytarny kurs izraelskiego premiera i względną niezależność Izraela w polityce zagranicznej, to jednak nie można wykluczyć, że może on poddać się amerykańskiej presji, mogącej oznaczać bliżej nieokreślone ograniczenie pomocy wojskowej dla rządu w Tel-Awiwie. W ten sposób można odczytywać wypowiedź Netanjahu, który zadeklarował w lutym 2023 r. dostarczenie na Ukrainę pewnych elementów pomocy wojskowej. Jednocześnie izraelski polityk powiedział, że nie chce prowokować Rosji (*Izraelska pomoc dla Ukrainy...*, 2023). Obawy w Tel-Awiwie dotyczące Federacji Rosyjskiej dobrze oddaje fakt, iż po wypowiedzi wiceprzewodniczącego Rady Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej Dmitrija Miedwiediewa, sugerującej, że przekazanie Ukrainie izraelskiego sprzętu wojskowego doprowadzi do zniszczenia obustronnych relacji, minister obrony Beni Ganc zrezygnował z zaplanowanej wcześniej rozmowy telefonicznej z jego ukraińskim odpowiednikiem, Ołeksijem Reznikowem (*Izrael nie chce narazić się Rosji?...*, 2022). Niezależnie od stanowiska Rosji, strona ukraińska przejawia dążenia do zwiększonego udziału Izraela w wojnie nie tylko ze względu na prorosyjską postawę Iranu, ale także akcentując podobne losy obu państw, istniejących stosunkowo niedługo i niemających wcześniej prawa do istnienia. Ponadto rządzący w Kijowie zaznaczają, że Izrael był jednym z pierwszym państw, uznających niepodległą Ukrainę po rozpadzie ZSRR. Wreszcie dostrzegają oni ukraińskie pochodzenie dwóch premierów, którzy zapisali się w historii Izraela – Gołdy Meir i Lewiego Eszkola (Bishku, 2017, s. 76). Chociaż można przypuszczać, że nawoływanie do wspólnej historii mogłoby pomóc w nawiązaniu szerszej więzi między nimi, to jednak w bliskiej przyszłości uwarunkowania geopolityczne mogą odgrywać istotniejszą rolę. Sytuacja jest tym bardziej skomplikowana, gdyż ze względu na chęć wywarcia presji na Izrael, władze w Kijowie w listopadzie 2022 r. wypowiedziały się przychylnie wobec rezolucji Komitetu Specjalnego ONZ, sugerującego wycofanie się Izraela z terenów palestyńskich. W odpowiedzi na tę decyzję ambasador Izraela na Ukrainie Michael Brodsky powiedział, że takie kroki nie sprzyjają w budowie partnerskich relacji między oboma państwami, a postępowanie władz nad Dnieprem uznał za wysoce rozczarowujące. Z uwagi na decyzję Ukraińców Izrael wstrzymał się od głosu w sprawie wypłaty przez Rosję odszkodowań wobec Kijowa po zakończeniu działań wojennych (*Izrael jako jedyny kraj Zachodu...*, 2022). Mimo wspomnianych perturbacji, władze izraelskie są świadome nie tylko presji wewnętrznej na rzecz wsparcia dla Ukrainy, ale także wiedzą, że relacje z Kremlą są utrzymywane nie tyle z sympatii

wobec Putina, co ze względu na dominującą rolę Rosji w regionie i możliwość destabilizacji izraelskiej państwowości. Dlatego rząd w Tel-Awivie zdecydował się formalnie zadeklarować poparcie dla walczącej Ukrainy. Potwierdza to podróż nowego ministra spraw zagranicznych Izraela Eliego Kohena do Kijowa w lutym 2023 r., będąca pierwszą wizytą tak wysokiego rangą polityka izraelskiego na Ukrainie od momentu rozpoczęcia przez rosyjskiego prezydenta pełnoskalowej inwazji. Dyplomata powiedział, że Izrael stoi ramię w ramię z Ukrainą i Ukraińcami w trudnym dla nich momencie (*For the first time...*, 2023). Mimo wszystko, mało realna jest zmiana retoryki Izraela wobec Kremla, który w celu wywarcia presji i gróźb na Tel-Awiv, miał wydać rozkaz strzelania w maju 2022 r. za pomocą rakiet S-300 do izraelskich odrzutowców na terenie Syrii (*Middle East and North Africa...*, 2023, s. 4). Stanowiło to swoisty sygnał ostrzegawczy dla władz w Tel-Awivie, że w przypadku czynnego wsparcia dla Kijowa, Rosja ma realne instrumenty, żeby zagrozić izraelskiej armii i osłabić pozycję międzynarodową Izraela. Dlatego wypada przypuszczać, że neutralne podejście władz izraelskich do przedmiotowego sporu nie ulegnie zmianie.

Dodatkowo należałoby wyodrębnić problem kontaktów rosyjsko-tureckich po wybuchu wojny na Ukrainie. Niniejsze zagadnienie jest bardzo istotne dla przedmiotowej problematyki nie tylko ze względu na obecność Turcji w NATO i jej aktywniejszej roli na Bliskim Wschodzie, ale także ze względu na jej strategiczne położenie w zakresie transportu ukraińskiego zboża na tereny Bliskiego Wschodu oraz Afryki Północnej. Postawę tureckiego rządu wobec konfliktu ukraińskiego można scharakteryzować w dwojnasób. Z jednej strony władze tureckie potępiły rosyjską inwazję i zablokowały rosyjskim okrętom wojennym możliwość przepłynięcia przez cieśniny Bosfor i Dardanele do Morza Czarnego. Turcja również ograniczyła rosyjskie loty wojskowe nad swoim terytorium, a także dostarczyła Ukrainie drony Bayraktar. Jednocześnie rządzący nią prezydent Recep Erdogan regularnie utrzymuje kontakty z Putinem i wielokrotnie wzywa do nieizolowania Rosji na arenie międzynarodowej ze względu na jej potencjał nuklearny i ludnościowy. Władze w Ankarze nie przyłączyły się także do sankcji wobec Kremla (Niakooee, Rahdar, 2022, s. 514). W związku z powyższym, można wysnuć wniosek, że Turcja próbuje wykorzystać sytuację do poprawy własnej sytuacji ekonomicznej, zezwalając rosyjskim oligarchom na pobyt w niej i zastępując na terenie Rosji zachodnie firmy, które na skutek wojny zdecydowały się ją opuścić (Jenkins, 2023). Wprawdzie Turcja nie zaakceptowała aneksji Krymu i deklarowała wsparcie na rzecz integralności terytorialnej Ukrainy, wielokrotnie oferując możliwości pośrednictwa w sporze rosyjsko-ukraińskim, czego wyrazem były rozmowy obu delegacji w Stambule w marcu 2022 r., to nie ulega wątpliwości, że osłabienie Rosji było na rękę Turcji, co doprowadziło do umocnienia wzajemnych więzi na płaszczyźnie militarnej i energetycznej (Masters, 2020, s. 10). Ich przejawem był m.in. gazociąg Turkish Stream i umowa o dostarczeniu Ankarze rakiet S-300. Wydaje się, że spośród wszystkich państw Bliskiego Wschodu Turcja zyskała najwięcej na deprecjacji politycznej pozycji Rosji, zręcznie balansując pomiędzy wszystkimi głównymi aktorami sfery międzynarodowej (Ларюэль, 2023, s. 20). W związku z powyższym, Erdogan próbuje grać we własną grę, dążąc do zmniejszenia znaczenia globalnego Moskwy, ale jednocześnie nie dopuszczając do rozpadu Federacji Rosyjskiej, gdyż pozbawiłoby go to możliwości lawirowania między Rosją a Zachodem i z konieczności skazałoby go na zbliżenie z państwami zachodnimi,

a szczególnie ze Stanami Zjednoczonymi. Mając na względzie skomplikowane relacje amerykańsko-tureckie, spowodowane niechęcią USA do współpracy wojskowej z Turcją, przychylnym jej kursem wobec Rosji, autokratycznym stylem rządzenia Erdogana, a także problemami w relacjach z Europą Zachodnią, turecki lider próbuje pokazać się wewnątrz społeczeństwa jako obrońca interesów narodowych. Warty rozważenia jest pogląd Vicken Cheteriana, jednego z analityków zajmujących się problematyką turecką. W jego przekonaniu, politykę prezydenta Turcji można postrzegać jako swoisty rewizjonizm strategiczny, zainicjowany po upadku ZSRR, charakteryzujący się większą niż wcześniej aktywizacją tureckiej polityki zagranicznej w celu zyskania kontroli politycznej nad państwami byłego Imperium Osmańskiego (Cheterian, 2023, s. 14). Dlatego w celu zrealizowania powyższych zamierzeń, kooperacja z Rosją może być dla Turcji niezbędna, szczególnie przy próbie rozwiązania konfliktu o Górski Karabach między Armenią a Azerbejdżanem. Popierając władze w Baku, mające dystans do Moskwy, szef państwa tureckiego próbuje wykorzystać problemy Rosji na Ukrainie, lecz w dalszym ciągu dostrzega on znaczącą rolę Federacji Rosyjskiej na Kaukazie. Potwierdza to przeprowadzona w styczniu 2022 r. w Moskwie rozmowa pomiędzy delegacjami Armenii i Turcji (Kostem, 2022, s. 1672). Jakkolwiek na chwilę obecną niniejsze pertraktacje nie przyniosły większego przełomu, to samo pośrednictwo Kremla wskazuje, że niezależnie od prowadzonych przez niego działań wojennych na Ukrainie, będzie on w dalszym ciągu odgrywał istotną rolę w sporze ormiańsko-azerskim. Wreszcie, Erdogan dąży do zdyskontowania problemów Federacji Rosyjskiej do zrealizowania swoich celów geopolitycznych w Syrii (taki scenariusz został zmaterializowany w grudniu 2024 r., kiedy Turcja odegrała główną rolę w procesie utraty władzy przez Baszara El-Asada – P.B.). Angażując się od 2011 r. w konflikt między Asadem a przeciwnymi jemu rebeliantami, turecki polityk poprzez sojusz z Kremlm i Iranem chce uzyskać większe wsparcie militarne od USA, ale także dąży do akceptacji przez społeczność międzynarodową kolejnej akcji militarnej przeciwko obecnym na terenie Syrii Kurdom, traktowanym przez władze tureckie jako zagrożenie dla integralności terytorialnej Turcji. Wyrazem takiego stanowiska były groźby tureckiego prezydenta w listopadzie 2022 r. wobec Kurdów i sugestia inwazji w Syrii skierowanej przeciwko nim (Szymański, 2022). Wreszcie, wydaje się uzasadniona hipoteza, że turecki przywódca wykorzystał działania wojenne Rosji i starania o przystąpienie Szwecji i Finlandii do Sojuszu Północnoatlantyckiego jako kolejny środek nacisku na kraje zachodnie. O ile w przypadku Finlandii władze w Ankarze ostatecznie wyraziły zgodę na akcesję tego państwa do NATO, to w kontekście Szwecji nieustannie podnoszą one zarzuty, że rząd w Sztokholmie jest zobligowany do wydania rządowi w Turcji Kurdów, którzy schronili się w Szwecji po nieudanej próbie puczu wojskowego w 2016 r. i prześladowaniach ze strony tureckiego rządu. Za wysoce możliwy można jednak uznać pogląd, że taktyka Erdogana była w dużej mierze związana ze wspomnianymi wcześniej wyborami, mogącymi oznaczać dla niego utratę władzy ze względu na rosnące problemy gospodarcze Turcji, związane głównie z 70% inflacją i nierównościami społecznymi. Jednakże zwycięstwo wyborcze tureckiego prezydenta w maju 2023 r. może oznaczać ostateczną akceptację dla przynależności Szwecji w Sojuszu (co zresztą się stało w lipcu 2023 r. Szwecja przystąpiła do NATO 7 marca 2024 r. – P.B.). Jednakże zarazem dotychczasowa polityka manewrowania Turcji między Rosją a Zachodem będzie kontynuowana.

Postawa państw Zatoki Perskiej wobec wojny na Ukrainie

W niniejszej analizie nie możemy również nie wspomnieć o postawie państw Zatoki Perskiej wobec działań wojennych Federacji Rosyjskiej na Ukrainie. Ze względu na ich rozczarowanie względem polityki Stanów Zjednoczonych wobec Bliskiego Wschodu i stopniowe zbliżanie się do Chin, ustosunkowały się one neutralnie względem przedmiotowego sporu. Kluczowym podmiotem wartym przeanalizowania w tej mierze, jest Arabia Saudyjska. Realizujące politykę równowagi między Stanami Zjednoczonymi, Rosją a Chinami władze w Rijadzie zadeklarowały wobec wydarzeń ukraińskich podejście ambiwalentne, nie dołączając się do restrykcji wobec Moskwy i deklarując gotowość pośrednictwa w sporze między Moskwą a Kijowem. Jednakże wysoce jest prawdopodobne, że strona saudyjska zdaje sobie sprawę ze swoich ograniczonych zdolności mediacyjnych, dążąc przy tym jedynie do poprawy swojego wizerunku międzynarodowego, nadszarpniętego poprzez prześladowania opozycji oraz agresywną politykę Rijadu w czasie wojny jemeńskiej. Międzynarodowa krytyka tych działań oraz stopniowe osłabienie od rządów Obamy w USA sojuszu amerykańsko-saudyjskiego powoduje, że w Arabii Saudyjskiej coraz częściej są poddawane w wątpliwość fundamenty ich współpracy. Chociaż w lutym 2022 r. tuż przed wybuchem wojny na Ukrainie, prezydent Biden ponowił zobowiązanie Białego Domu do zagwarantowania bezpieczeństwa Arabii Saudyjskiej i Zjednoczonych Emiratów Arabskich, to jednak obie monarchie nie bez racji uważają, że wsparcie USA nie zbliża się do poziomu, jakie Ukraina otrzymała z Zachodu od początku wojny (Aboudouh, 2022). Nie podlega dyskusji, że taką sytuację będzie starała się wykorzystać Rosja, wskazując Saudyjczykom, że to Ukraina staje się najważniejszym sojusznikiem dla USA. Dlatego można zaobserwować ewolucję optyki polityki zagranicznej Saudów i stopniowe, ale konsekwentne zbliżenie do Moskwy. Wprawdzie Arabia Saudyjska głosowała za rezolucją Zgromadzenia Ogólnego ONZ wzywającą do wycofania się Rosji z Ukrainy, ale nie sprzeciwiła się publicznie inwazji. Wymowne jest także to, że Rada Współpracy Państw Zatoki Perskiej, w skład której wchodzi Arabia Saudyjska, Zjednoczone Emiraty Arabskie, Katar, Oman i Bahrajn, w dużej mierze zachowały utrzymane w neutralnym tonie oświadczenia dotyczące konfliktu. Tylko Kuwejt potępił działania Rosji otwarcie (Loft, Stewart, Curtis, 2022, s. 9–10). Saudowie wyrażali także nadzieję na ustabilizowanie sytuacji na rynku ropy i utrzymania dostaw surowca zgodnie z ustaleniami OPEC+ (Drażdzewski, 2022). Taka postawa jest przyjmowana przez Putina z zadowoleniem, gdyż ze względu na zachodnie restrykcje ekonomiczne, Arabia Saudyjska będzie jednym z najważniejszych państw, do których Rosja będzie sprzedawała swoje surowce. Dlatego Kreml wyraźnie podkreślił po rozmowie Putina z królem Salmanem w marcu 2022 r, że nie wolno wykorzystywać energetyki do celów politycznych (Waleński, 2022).

Podobne stanowisko zajęły pozostałe podmioty Zatoki Perskiej. Na uwagę zasługuje w tej mierze pogląd Zjednoczonych Emiratów Arabskich, deklarujących podobnie jak Arabia Saudyjska, neutralność w sporze rosyjsko-ukraińskim i nieprzyłączających się do zachodnich sankcji. Można jednak przypuszczać, że obojętny pogląd ZEA w opisywanej kwestii *de facto* oznacza nieformalne poparcie dla Rosji, gdyż na skutek wprowadzonych przez Zachód sankcji wobec rosyjskich oligarchów oraz innych prominentów putinowskiego reżimu, ZEA są nielicznym państwem na świecie, które nie

dostosowało się do obowiązujących restrykcji (*Zachód naciska na ZEA...*, 2023). Nie można też wykluczyć, że takie podejście monarchii w Dubaju oznaczało niezadowolenie z braku poparcia USA wobec akcji bojowników Huti w Jemenie (Wehrey, 2022). Sytuację dla Kremla ułatwił także prorosyjski punkt widzenia społeczeństwa Emiratów. Według sondażu Arab Youth Survey 2022, przeprowadzonego przez dubajską firmę konsultingową ASDA'A BCW, wynika, że więcej młodych Arabów w wieku od 18 do 24 lat, obwinia Stany Zjednoczone i NATO, a nie Rosję, za wojnę na Ukrainie (Borshchevskaya, 2023). Zasadne będzie stwierdzenie, iż taka narracja jest spowodowana m.in. szacunkiem dla kultu siły i zdecydowanego przywódcy, który szczególnie jest widoczny wśród społeczności arabskiej. W przekonaniu Abdulhalka Abdullaha, profesora na uniwersytecie w Zjednoczonych Emiratach Arabskich, obywatele ZEA uważają, że przychylny stosunek Putina do państw Zatoki Perskiej zasługuje na wzajemność z ich strony (Ларюэль, 2023, s. 23). Ważne też jest znaczące oddziaływanie rosyjskich środków propagandowych na tym obszarze, co jest widoczne w znacznej roli RT Arabic i Sputnik Arabic, które nie zostały zamknięte po wybuchu wojny (Borshchevskaya, 2023).

Zakończenie

Rekapitułując niniejsze rozważania, trzeba zaznaczyć, że stanowisko państw Bliskiego Wschodu wobec wojny można uznać za neutralne, co jest ściśle zdeterminowane sytuacją wewnętrzną i międzynarodową każdego z nich. Wymowne jest to, że żadne z nich nie potępiło bezpośrednio działań Moskwy i nie przystąpiło do zachodnich restrykcji, deklarując konieczność pertraktacji z Putinem. Będąc wysoce zdystansowanymi wobec polityki USA, politycy bliskowschodni wykazują się daleko idącym pragmatyzmem, uważając, że ich dominacja na świecie odchodzi do przeszłości i to Rosja, ale także Chiny, będą w nadchodzącym czasie kluczowymi graczami, rozdającymi karty w regionie. Według Jamesa Denselowa, można wręcz spotkać się z poglądem niektórych bliskowschodnich polityków, że Rosja musiała podjąć działania wobec Ukrainy w celu zapobieżenia swoistego okrążenia przez NATO, a sam konflikt ma charakter wyłącznie regionalny (Denselow, 2023, s. 2). Taka orientacja polityczna jest wykorzystywana przez Kreml jako dowód uznania przez nie nowych realiów stosunków międzynarodowych, zakładających rosnącą rolę Rosji. Jednocześnie istotne jest odnotowanie, że to stronie rosyjskiej bardziej zależy na rozwoju kontaktów z państwami regionu po zerwaniu powiązań gospodarczych z Zachodem – niż w odwrotnym przypadku. Dlatego nie jest wykluczone, że państwa muzułmańskie w dłuższej perspektywie czasowej mogą wykorzystywać osłabienie Rosji do realizacji swoich własnych interesów politycznych i gospodarczych. Dodatkowym elementem, z powodu którego rząd w Moskwie będzie dążył do zbliżenia do świata arabskiego, jest fakt, iż Federacja Rosyjska postrzega Bliski Wschód jako kierunek „przyszłościowy”, nie pogrążony jak Zachód w „dekadentyźmie” i problemach ekonomiczno-demograficznych. Postrzegając politykę międzynarodową poprzez pryzmat potencjału ludnościowego i wojskowego, Putin i jego współpracownicy liczą na to, że państwa arabskie będą stanowiły swoistą równowagę dla słabnącego Zachodu. Interpretacja współcze-

snych stosunków globalnych w tym regionie przez Rosję dobrze oddaje najnowsza koncepcja polityki zagranicznej tego państwa, opublikowana w marcu 2023 r. Możemy w niej przeczytać, że Rosja jest zainteresowana nawiązaniem szerszej współpracy z państwami „przyjaznej” cywilizacji islamskiej, zajmującymi niezależną pozycję od Stanów Zjednoczonych. W tym celu priorytetem będą relacje z Iranem, wsparcie dla Syrii oraz intensyfikacja kontaktów z Turcją, Arabią Saudyjską i innymi państwami muzułmańskimi. Jednocześnie Kreml wyraźnie zaznacza, że rozszerzanie stosunków z każdym z nich będzie zależało wyłącznie od „przyjaznej” polityki z ich strony wobec Rosji (*Концепция внешней политики...*, 2023). Dlatego w najbliższym czasie powinniśmy spodziewać się intensyfikacji starań władz rosyjskich o wzrost swojej pozycji w regionie, lecz będzie to uwarunkowane ich postawą względem kryzysu ukraińskiego i polityki wobec Stanów Zjednoczonych.

Bibliografia

- Aboudouh A. (2022), *Russia's war in Ukraine is making Saudi Arabia and the UAE rethink how they deal with US pressure over China*, 26.04.2022, <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/mena-source/the-ukraine-war-is-making-saudi-arabia-and-the-uae-rethink-how-they-deal-with-us-pressure-over-china/>, 28.06.2023.
- Al.-Saidi M. (2023), *Caught off guard and beaten: The Ukraine war and food security in the Middle East*, 21.02.2023, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC9989265/>, 23.05.2023.
- Azizi H. (2023), *Close but complicated. Iran-Russia relations in the Middle East Amid the War In Ukraine*, <https://library.fes.de/pdf-files/international/20084.pdf>, Friedrich Ebert Stiftung, 12.06.2023.
- Баттат 3. (2023), *Российско-израильские отношения и украинский кризис*, 6.03.2023, <https://ru.valdaiclub.com/a/highlights/rossiysko-izraillskie-otnosheniya-i-ukrainskiy-krizis/>, 24.05.2023.
- Bishku M. B. (2017), *Ukraine and the Middle East*, „Mediterranean Quartely”, vol. 28, nr 1.
- Bobkin N. N. (2022), *Impact of the Ukrainian Conflict on US Relations with Countries in the Middle East*, „Herald of the Russian Academy of Sciences”, vol. 92, nr 5.
- Bornio J. (2018), *Israeli-Ukrainian Relations after 'the Euromaidan Revolution' – the Holocaust and the New Ukrainian Identity in the Context of the European Aspirations of Ukraine*, „Polish Political Science Yearbook”, vol 47, nr 2.
- Borshchevskaya A. (2023), *Russia's Disinformation Machine Has a Middle East Advantage*, 23.03.2023, <https://foreignpolicy.com/2023/03/23/russia-ukraine-war-disinformation-middle-east-rt-sputnik-arabic/>, 22.06.2023.
- Chaput V. (2022), *The Russian-Iran strategic partnership in the shadow of Ukraine's war*, (October 2022), <https://finabel.org/wp-content/uploads/2022/10/IF.Russia-Iran.Vincent.pdf>, 10.06.2023.
- Cheterian V. (2023), *Friend and Foe: Russia–Turkey relations before and after the war in Ukraine*, „Small Wars & Insurgencies”, vol. 34, nr 2.
- Denselow J., *Ukraine and the Middle East: A year since Russia's invasion*, https://www.arabnews.com/sites/default/files/rp_ukraine_and_the_middle_east.pdf, 22.06.2023.
- Drażdźewski M. (2022), *Wojna na Ukrainie. Arabia Saudyjska gotowa do roli mediatora*, 4.03.2022, <https://www.wprost.pl/wojna-na-ukrainie/10644040/wojna-na-ukrainie-arabia-saudyjska-gotowa-do-roli-mediatora.html>, 29.05.2023.
- Egypt: *Background and U.S. Relations*, 13.07.2022, <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/AD1174971.pdf>, 2.06.2023.

- For the first time since the beginning of the war in Ukraine, an Israeli Foreign Minister is visiting Kyiv*, 16.02.2023, <https://www.gov.il/en/departments/news/fm-cohen-diplomaticvisit-to-kyiv>, 23.06.2023.
- Impacts of the war in Ukraine on the Arab region*, https://www.unescwa.org/sites/default/files/news/docs/22-0331-policy-brief-impacts-ukraine-russia-en2_0.pdf, 15.06.2023.
- Iran: Background and U.S. Policy*, 23.03.2023, <https://sgp.fas.org/crs/mideast/R47321.pdf>, 28.05.2023.
- Izrael jako jedyny kraj Zachodu nie poparł w ONZ reparacji dla Ukrainy. Media: To zemsta*, 15.11.2022, <https://forsal.pl/swiat/ukraina/artykuly/8587828,izrael-jako-jedyny-kraj-zachodu-nie-poparl-w-onz-reparacji-dla-ukrainy-media-to-zemsta.html>, 11.06.2023.
- Izrael nie chce się narazić Rosji? Odmówiono rozmowy z ministrem obrony Ukrainy*, 18.10.2022, <https://polskieradio24.pl/5/1223/artykul/3055652,izrael-nie-chce-sie-narazic-rosji-odmowiono-rozmowy-z-ministrem-obrony-ukrainy>, 25.06.2023.
- Izraelska pomoc dla Ukrainy. „Nie można posunąć się za daleko bez prowokowania Rosji”*, 4.02.2023, <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/premier-izraela-o-pomocy-dla-ukrainy-bez-prowokowania-rosji/df734sh>, 4.05.2023.
- Jenkins B. M. (2023), *Consequences of the War in Ukraine: Two Areas of Contention – Turkey and the Balkans*, 6.03.2023, <https://www.rand.org/blog/2023/03/consequences-of-the-war-in-ukraine-turkey-and-the-balkans.html>, 21.06.2023.
- Kappel R. (2022), *Russia and Africa: the Invasion of Ukraine Leads to the Next Major Crisis*, „Strategic Review for Southern Africa”, vol. 44, nr 1.
- Karami J. (2022), *Iran-Russia Relations: New Opportunities and Existing Problems*, „In Quaestio Rossica”, vol. 10, nr 4.
- Концепция внешней политики Российской Федерации (утверждена Президентом Российской Федерации В. В. Путиным 31 марта 2023 г.)*, 31.03.2023, <https://www.mid.ru/ru/detail-material-page/1860586/>, 22.06.2023.
- Kostem S. (2022), *Managed Regional Rivalry Between Russia and Turkey After the Annexation of Crimea*, „Europe-Asia Studies”, vol. 74, nr 9.
- Ларюэль М. (2023), *Мусульманский мир и война в Украине*, „Notes De L’Ifri”, nr 127.
- Loft P., Stewart I., Curtis J. (2022), *Alternatives to Russian oil: Saudi Arabia, the Gulf and Venezuela?*, 11.04.2022, <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9518/CBP-9518.pdf>, 11.06.2023.
- Маслов А. А., Свиридов Ю., Коломин В. О., Тангаева А. В., Великих Г. П., Ерохина С. А. (2022), *Россия и Египет: траектория сотрудничества*, https://roscongress.org/upload/medialibrary/a68/Russia_Egypt_rus.pdf.
- Masters J. (2020), *Ukraine: Conflict at the Crossroads of Europe and Russia*, 5.02.2020, https://indian-strategicknowledgeonline.com/web/Ukraine_%20Conflict%20at%20the%20Crossroads%20of%20Europe%20and%20Russia%20_%20Council%20on%20Foreign%20Relations.pdf, 19.06.2023.
- Middle East and North Africa: Implications of the Russia-Ukraine War*, 2.06.2023, <https://sgp.fas.org/crs/mideast/R47160.pdf>, 25.06.2023.
- Miguel M., *Russia's relationship with Iran in the context of the 21st century geopolitics*, 22.04.2022, https://www.ieee.es/Galerias/fichero/docs_opinion/2022/DIEEEO36_2022_MARBAL_Russia_ENG.pdf, 13.06.2023.
- Niakooee S. A., Rahdar H. (2022), *The Middle East and Iran in Russia's Foreign Policy after the Ukraine War*, „Iranian Review of Foreign Affairs”, nr 2.
- Notte H. (2022), *“The Impact of the Ukraine War on Russia's Role in the Middle East” Testimony before the House Foreign Affairs Subcommittee on the Middle East, North Africa, and Global Counterterrorism*, https://nonproliferation.org/wp-content/uploads/2022/05/impact_russias_ukraine_invasion_middle_east_north_africa.pdf, 18.05.2022.

- Palik J., Tank P. (2022), *The Impact of the War in Ukraine on the Saudi-Iranian Relationship*, „Mideeast Policy Brief”, nr 3.
- Rivlin P. (2022), *The Ukraine War and the Middle East: The Rich Get Richer and the Poor Get Poorer*, „Middle East Economy”, nr 3.
- Surdel B. (2022), *Wojna na Ukrainie: reakcje Bliskiego Wschodu*, <https://csm.org.pl/wojna-na-ukrainie-reakcje-bliskiego-wschodu/>, 14.06.2023.
- Szymański D. (2022), *Turecja zaczyna nowy atak. Dla Rosji to kolejna rozgrywka o dużą stawkę*, 14.11.2022, <https://www.money.pl/gospodarka/turecja-zaczyna-nowy-atak-dla-rosji-to-kolejna-rozgrywka-o-duza-stawke-6837100303661760a.html>, 24.06.2023.
- Vatanka A., Divsallar A. (2023), *Can the West Stop Russian-Iranian Convergence?*, 3.04.2023, <https://www.mei.edu/publications/can-west-stop-russian-iranian-convergence>, 29.05.2023.
- Waleński T. (2022), *Władimir Putin ostrzegł następcę tronu w Arabii Saudyjskiej*, 4.03.2022, <https://wiadomosci.wp.pl/putin-ostrzega-przed-upolitycznieniem-energii-6743625981147712a>, 22.06.2023.
- Wehrey F. (2022), *The Impact of Russia's Invasion of Ukraine in the Middle East and North Africa*, 19.05.2022, <https://carnegieendowment.org/2022/05/19/impact-of-russia-s-invasion-of-ukraine-in-middle-east-and-north-africa-pub-87163>, 20.06.2023.
- Wojnarowicz M. (2023), *Stosunki izraelsko-rosyjskie w kontekście wojny na Ukrainie*, 2.03.2023, <https://www.pism.pl/publikacje/stosunki-izraelsko-rosyjskie-w-kontekscie-wojny-na-ukrainie>, 30.05.2023.
- Wójcik Ł. (2023), *Iran i Arabia Saudyjska podały sobie ręce. Powiało rewolucją. Ale to zagrywka Pekinu*, 13.03.2023, <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/2205072,1,iran-i-arabia-saudyjska-podaly-sobie-rece-powialo-rewolucja-ale-to-zagrywka-pekinu.read>, 1.07.2023.
- Zachód naciska na ZEA. Podejrzewa, że kraj ten pomaga Rosji obchodzić sankcje*, 2.03.2023, <https://www.money.pl/gospodarka/zachod-naciska-na-zea-podejrzewa-ze-kraj-ten-pomaga-rosji-obchodzic-sankcje-6872114191579840a.html>, 26.06.2023.

The Impact of Russia's Invasion of Ukraine on the Political Situation in the Middle East

Summary

The main objective of the considerations is to present the most important conditions and dependencies that allow for assessing the impact that the invasion of Ukraine in February 2022 had on the policy of the Middle East countries in the political and economic aspects. In this respect, it will also be important to try to analyze to what extent the role of the Russian Federation in the area in question may be strengthened or weakened.

At the beginning, we should present the position of Iran, which is key in this analysis due to the growing importance of this country in the international configuration. In addition, the subject of interest is also the view of the Egyptian authorities on the military operations in Ukraine. Additionally, it will be appropriate to address the views of the Israeli authorities on the war in Ukraine. We cannot also forget to trace Turkey's policy in this matter, important due to its membership in NATO and the significant role of this country in the political processes taking place in the Arab world. The attitude of the Persian Gulf countries – especially Saudi Arabia and the United Arab Emirates - towards the actions conducted by the Russian Federation is also present in the further part of the article.

The summary presents possible scenarios for the future. It attempts to answer the question of how much the Russian Federation will be able to increase its geopolitical role in the Middle East and the readiness of Arab states to deepen cooperation with Moscow.

Key words: Russia, Iran, Israel, Turkey, Egypt

Author Contributions

Conceptualization (Konceptualizacja): Paweł Bielicki

Data curation (Zestawienie danych): Paweł Bielicki

Formal analysis (Analiza formalna): Paweł Bielicki

Writing – original draft (Piśmiennictwo – oryginalny projekt): Paweł Bielicki

Writing – review & editing (Piśmiennictwo – sprawdzenie i edytowanie): Paweł Bielicki

Competing interests: The author have declared that no competing interests exist

(**Sprzeczne interesy:** Autor oświadczył, że nie istnieją żadne sprzeczne interesy)

